

به زندانیان گفت:

ریشی که به خمینی دشنام بدهد نمی خواهم

آیت الله حسین غفاری در تابستان سال ۱۳۳۵ قمری برابر با ۱۲۹۳ ش در آذرشهر تبریز در بخش دهخوردگان به دنیا آمد. وی از نوادگان حاج ملامحسن از شخصیت های علمی و دینی آذرشهر بود که روس ها او را به شهادت رسانده بودند. گفتنی است هفت نفر از اجداد مادری آیت الله غفاری در مبارزه با بیگانگان به شهادت رسیده اند که آرامگاه همگی آن ها در مسجد حسنلوی آذرشهر قرار دارد. هنوز یک سال و نیم پیش تر نداشت که از نعمت پدر محروم شد. به سبب فقدان پدر، فقر بر خانواده سایه گسترد و حسین مجبور شد در دوران کودکی به همراه برادر و خواهر خود، سختی کار در مزرعه را تجربه کند. او از همان کودکی علاقه شدیدی به تحصیل داشت به گونه ای که عصرها وقت خود را صرف آموختن الفبا می کرد. وی مقدمات درس را در زادگاهش در محضر حجت الاسلام میرزا محمدحسن منطقی دهخوارقانی فراگرفت. زمانی که برادر بزرگش حسن، در جستجوی کار به تبریز می رفت، او نیز از فرصت استفاده کرد و به همراه او راهی تبریز شد تا در آنجا تحصیلات خود را ادامه دهد. وی در فرصت زمانی اقامت در تبریز، «شرح لمعه»، «اصول» و «کلام» را در حوزه علمیه این شهر فراگرفت و پس از آن که مجبور شد به زادگاه خویش بازگردد، باز هم درس را رها نکرد و نزد دایی خود، حاج سید محسن میرغفاری آذرشهری، به تحصیل «رساله مکارم شیخ انصاری» مشغول شد. شیخ حسین در شانزده سالگی با دختر استاد خود، آیت الله حاج میرزا مقدس تبریزی ازدواج کرد. ثمره این پیوند، پنج فرزند بود که از این میان، سه فرزند او در اثر گرسنگی و بیماری درگذشتند. وی با توجه به علاقه شدید

به تحصیل، از هر فرصتی برای آموختن استفاده می کرد و حتی از فواصل استراحت در میان کار زراعی در این راستا بهره می جست و تاسی سالگی بر این منوال به تلاش خود ادامه داد. مرحوم غفاری در سال ۱۳۲۳ شمسی، علی رغم مشکلات فراوان مالی، برای ادامه تحصیل راهی حوزه علمیه قم شد و در محضر اساتیدی چون آیت الله سید محمدحجت کوه کمره ای، آیت الله مرعشی نجفی، امام خمینی و علامه طباطبایی به کسب علم پرداخت. اقامت او در حوزه علمیه قم یازده سال به طول انجامید و در این مدت از محضر اساتید دیگری چون آیت الله فیض قمی، آیت الله سید محمد تقی خوانساری و آیت الله بروجرودی بهره برد. هادی غفاری، فرزند او، در خاطرات خود می نویسد که پدرش مدتی را نیز در حوزه علمیه نجف اشرف حضور یافته و از درس آیت الله حکیم و آیت الله خوبی بهره مند شده است. آیت الله غفاری در ایام تعطیلی حوزه علمیه قم، به زادگاه خود بازمی گشت و در آنجا به فعالیت های مذهبی مشغول می شد. وی در سال های ۱۳۳۴-۳۵ به تهران آمد و در «مسجد الهادی» فعالیت های اجتماعی و مذهبی خود را پی نهاد. از جمله اولین اقدامات اجتماعی او در تهران می توان به تعطیلی «باغ شارق» اشاره کرد که به مرکز فسق و فجور اشرار تبدیل شده بود. احیای مسجد «شیخ فضل الله نوری» در پشت ساختمان شهرداری تهران از دیگر اقدامات وی در این مدت به شمار می رفت. مبارزات سیاسی آیت الله حسین غفاری از نیمه دوم سال ۱۳۴۱. ش آغاز شد. در جریان نهضت عمومی علما در این سال، آیت الله غفاری نیز در مسجد الهادی که امامت آن را برعهده داشت،

سخنرانی هایی علیه تصویب لایحه انجمن های ایالتی و ولایتی انجام داد و همراه علمای تهران اعلامیه هایی را امضا کرد که در آن زمان، چاپ و توزیع شد. پس از آن که محمدرضا پهلوی با طرح «انقلاب سفید» اصلاحات امریکایی خود را اعلام و بر مخالفت با مبانی مذهبی پافشاری کرد، علما و مراجع به رهبری امام خمینی (ره) عید نوروز سال ۱۳۴۲ را تحریم نمودند. آیت الله غفاری نیز به همراه سایر علمای تهران اعلامیه ای را در حمایت از این تحریم صادر کرد. مرحوم غفاری پس از وقایع مدرسه فیضیه قم و مدرسه طالبیه تبریز، در دوم فروردین ۱۳۴۲ سخنرانی های شدیداللحنی در مسجد الهادی انجام داد. ماموران انتظامی بعضا در جلسات سخنرانی او حاضر می شدند تا شاید او را از این طریق مرعوب سازند اما وی به شدت با آن ها برخورد می کرد. پس از سخنرانی تاریخی امام خمینی (ره) در عصر عاشورای سیزدهم خرداد ۱۳۴۲. ش، حکومت در واکنش به این سخنرانی، حضرت امام را در شب چهاردهم خرداد دستگیر کرد که انتشار خبر آن باعث شکل گیری قیام تاریخی پانزدهم خرداد گردید. در این حادثه، همزمان با دستگیری امام، ساواک حدود هشتاد روحانی از جمله آیت الله غفاری را نیز دستگیر و زندانی کرد که تا چند روز پس از دستگیری هیچ کس از وضعیت او خبری نداشت. وی پس از چهل روز تحمل زندان به همراه سایر وعاظ و روحانیون آزاد شد؛ اما این واقعه نه تنها در اراده او برای تداوم مبارزه خللی ایجاد نکرد، بلکه پس از آزادی، ایشان نیز به علمای مهاجر در شهر ری پیوست که از سراسر ایران به آنجا آمده و در حمایت از آزادی امام خمینی (ره) تجمع کرده بودند. در همین ایام آیت الله غفاری تلگرافی

به آیت‌الله سید محمود طالقانی، مهندس بازرگان و دکتر سحابی مخابره کرد که به دستگیری مجدد او در چهارم بهمن ۱۳۴۳ به اتهام اقدام بر ضد امنیت کشور و ارسال پرونده وی به دادستانی ارتش انجامید. این بار نیز تا پانزدهم فروردین ۱۳۴۴ در زندان به سر برد.

شهید غفاری پس از آزادی بلافاصله طی تلگرافی آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی را از آزادی خود مطلع ساخت. آیت‌الله غفاری در مرداد ۱۳۴۵ از حجت‌الاسلام محمدتقی فلسفی - واعظ مشهور - برای سخنرانی در مسجد الهادی دعوت کرد که ساواک گزارش آن را به همراه آگهی‌های دعوت از مردم برای شرکت در این سخنرانی در پرونده آقای فلسفی درج کرده است. مرحوم غفاری، خود نیز در فرصت‌های مناسب به ایراد سخنرانی‌های انقلابی می‌پرداخت و ماموران ساواک گزارش‌های فراوانی را در این باره ثبت کرده‌اند.

پس از شدت گرفتن فعالیت‌های انقلابی ایشان، ساواک در تیرماه ۱۳۵۳ او را دستگیر کرد و در ضمن بازرسی از منزل وی به تعداد زیادی اعلامیه دست یافت. در زندان، در خصوص این اعلامیه‌ها و نیز ارتباط با امام خمینی (ره) از ایشان بازجویی شد و مامور ساواک در پایان گزارش بازجویی خود چنین نظریه داده است: «در مجالس مذهبی به هنگام بیان احکام اسلامی از فرصت استفاده و اعمال خلفای بنی‌امیه را با وضع روز تشبیه نموده و بدین ترتیب اقدامات و اصلاحات حکومت پهلوی را تخطئه و با توسل به شواهد تاریخی مردم را نسبت به هیات حاکمه بدبین و علیه دولت تحریک نموده است.»

آیت‌الله غفاری سرانجام در تاریخ ششم دی‌ماه ۱۳۵۳ در زندان بر اثر شکنجه و فشارهای وارده به شهادت رسید. اداره

ختم باشکوهی را برای مرحوم آیت‌الله شیخ حسین غفاری در مسجد اعظم قم برگزار کرد. نقل است که در زندان وقتی او را می‌بردند که ریشش را بزنند سرهنگ محرری به او گفت: اگر دشنام خمینی بدهی ریشت را نمی‌زنیم و شهید غفاری به او گفت: ریشی که به خمینی دشنام بدهد نمی‌خواهم ولی دشنام می‌دهم به رضاخان پلانی.

منبع

۱. خاطرات هادی غفاری، تهران، حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی
۲. شهدای روحانیت شیعه در یکصدسال اخیر، علی ربانی خلخالی، نشر مکتب‌الحسین
۳. یاران امام به روایت اسناد ساواک، کتاب بیست و دوم، شهید آیت‌الله حاج شیخ حسین غفاری
۴. مجله شاهد یاران، ویژه‌نامه شهید آیت‌الله غفاری

ساواک دو روز پس از آن، در شانزدهم دی‌ماه خبر فوت ایشان را به خانواده وی اعلام و از آنان درخواست کرد که بی‌سروصدا و بی‌آن‌که به کسی چیزی بگویند برای تحویل جنازه به دادستانی ارتش مراجعه کنند. اما خانواده غفاری از امضای برگه فوت خودداری کرد و اداره امنیت مجبور شد به منظور تدفین مخفیانه، جنازه او را شبانه به قم بفرستند. در این میان، طلاب و مردم قم از موضوع آگاه شده و به طرز باشکوهی در تشییع جنازه او در صبح روز هفتم دی‌ماه شرکت کردند. در مسیر تشییع جنازه به سمت حرم حضرت معصومه (ع)، تعدادی از مراجع تقلید نیز به مردم پیوستند. حاضران در این مراسم شعارهایی علیه حکومت سردادند که به دستگیری تعدادی از طلاب انجامید. چند روز بعد، آیت‌الله‌العظمی گلپایگانی مراسم